

De rol van bossen voor de regionale economie

Er bestaat geen enkele twijfel aan het belang van bossen voor zowel natuur en milieu als voor de mens: bos als habitat voor dieren, voor CO₂-opname, voor waterzuivering, voor recreatie en rust, voor hout, als woonomgeving, etc. Maar wat is het belang van bossen voor de regionale economie? In een Alterra-project, in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), is vorig jaar een methode ontwikkeld om deze vraag te beantwoorden.

De methode werd gepresenteerd op een workshop, waarin de belangstelling van lokale en regionale overheden gepeild werd. Het resultaat was dat LNV en enkele provincies dit jaar financiële steun verlenen om de methode toe te passen en te testen in twee regio's. Waar gaat het in dit project om?

Bos als productiefactor

Bij 'de economie van het bos' wordt in de eerste plaats vaak gedacht aan het inkomen van de boseigenaar als gevolg van de verkoop van bosproducten zoals hout. Maar als ook de 'stroomopwaartse' en de 'stroomafwaartse' economische activiteiten en inkomens worden 'meegenomen', dan zien we al een veelvoud van waarde en inkomen ontstaan.

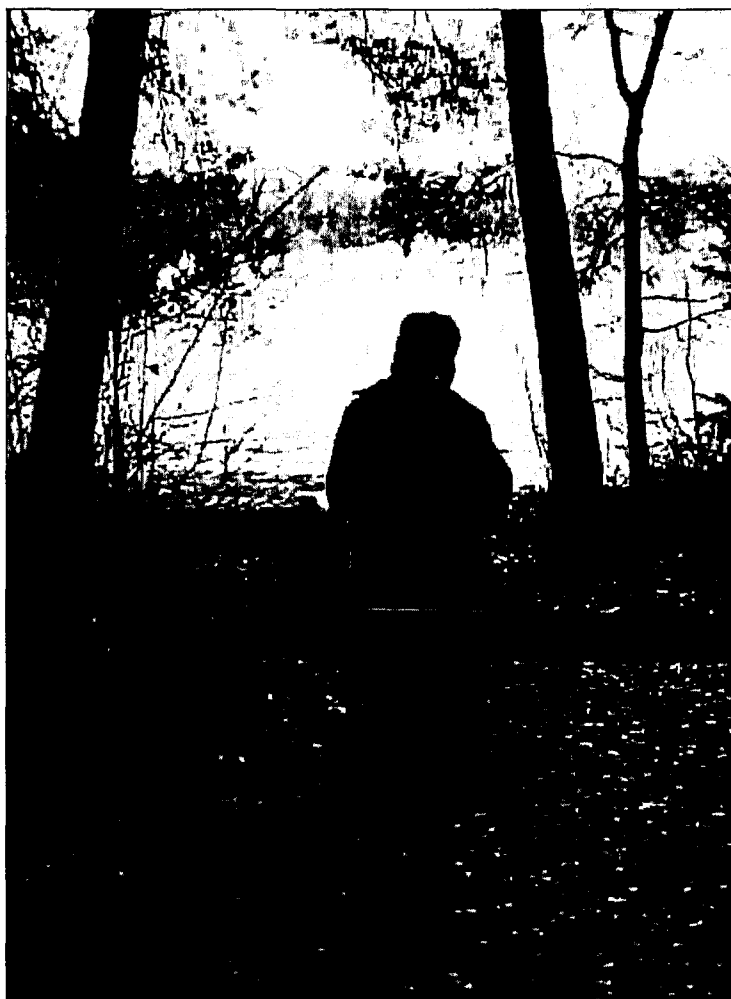
'Stroomafwaarts' gaat het bijvoorbeeld om inkomens gegenereerd in zagerijen, meubelmakerijen, papierfabrieken, etc. In elk van deze gevallen wordt er een stukje waarde toegevoegd aan de waarde van het hout. 'Stroomopwaarts' zijn er activitei-

ten en bedrijven die goederen en diensten leveren aan boseigenaren en -beheerders en daarmee een eigen inkomen hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om de productie en verkoop van machines die in de bosbouw worden gebruikt, om bosaanplant, om onderhoud en toezicht, padenaanleg en andere beheeractiviteiten, maar ook om activiteiten rond verzekeringen, krediet en boekhouding, juridisch advies, etc. De geldstromen die met al deze activiteiten gepaard gaan, vormen

een integraal deel van de (regionale) economie van het bos.

Bos als infrastructuur en locatiefactor

Maar naast productiefactor vormt bos ook de infrastructuur voor economische activiteiten zoals toerisme, recreatie, horeca en andere activiteiten (bijvoorbeeld de bejaarden- en gezondheidszorg) die direct verband houden met de aanwezigheid van bos. Daarnaast zijn er ook andere (commerciële) bedrijven en in-

stellingen die omwille van een bepaalde uitstraling kiezen voor een bosrijke omgeving als vestigingsplaats. Voorbeelden zijn onderzoeksinstituten en bedrijven die een bepaald decor wensen of een bepaalde *lifestyle* willen uitstralen (het kantoor van luxe sportkleding McGregor in Zeist is hiervan een voorbeeld). Daar komt bij dat de nabijheid van bossen de prijzen van huizen doet stijgen, dus ook individuele burgers geven een waarde aan bos als locatiefactor. Alle inkomens die in deze sectoren worden gegenereerd bevatten dus componenten die eveneens een integraal onderdeel van de economie van het bos vormen.

Het regionale belang van bossen

Integrale analyses waarbij al deze directe en indirecte activiteiten worden meegenomen om de economie van het bos in kaart te brengen zijn nog niet uitgevoerd, en het belang van de bossector voor de regionale economie is dus nog niet bekend. Dit in tegenstelling tot andere economische sectoren zoals de bouw, de auto-industrie of de voedings-

middelenindustrie waarvan men wel weet wat het effect en uitstraling is op aanverwante sectoren in de regio en nationaal. Doel van het project dat Alterra voor LNV uitvoert, is in deze leemte te voorzien en alle relevante geldstromen in kaart te brengen in regio's die veel bossen hebben, om te laten zien dat bossen meer geld opleveren dan alleen het inkomen van de boscijgenaren. Daarbij wordt bos benaderd als pro-

ductiefactor en als infrastructuur. Als alle relevante geldstromen bekend zijn kan ook de daarmee gepaard gaande totale waardevermeerdering worden aangegevoerd. Doordat geld van handen wisselt ontstaat er toegevoegde waarde (en winst) en zolang het geld dat met bossen te maken heeft in het gebied zelf blijft stromen, groeit het aan, bijvoorbeeld met geld uit andere inkomensbronnen. In economische termen heet deze waardevermeerdering de *multiplier*.

Geld moet rollen

Dus hoe meer verwevenheid tussen sectoren en bedrijven in een gebied en hoe langer het geld dat met bos en natuur te maken heeft in het gebied blijft, hoe groter de multiplier. Als een boscijgenaar bijvoorbeeld 1 miljoen investeert in zijn bos, dan kan dat meer dan 1 miljoen aan inkomen voor de regio genereren, met name als hij regionale bedrijven inschakelt en als die weer een deel van het geld in de regio uitgeven. Als bezoekers van een bosgebied samen 1 miljoen uitgeven tijdens hun vakantie, dan profiteert de plaatselijke econo-

mie daar misschien wel in totaal voor 1,5 miljoen van, omdat het geld een aantal keren van hand wisselt. De toerist betaalt de campinghouder, geeft geld uit in de supermarkt, in de kroeg en bij de fietsenmaker, maar de campinghouder geeft ook een deel van het geld plaatselijk uit (bijvoorbeeld voor het plaatsen van nieuwe douches).

Natuurlijk lekt er een deel van het geld weg uit het gebied: bouwondernemingen 'importeren' grondstoffen en (half)producten uit andere regio's en landen, supermarkten (ver)kopen niet alleen lokale producten, etc. Dit weglekken is met name een gevolg van de ééngemaakte Europese markt en de daardoor grotere internationale concurrentie, en van de Europese regelgeving t.a.v. openbare aanbestedingen, waardoor projecten niet vanzelfsprekend, zoals in het verleden, aan regionale bedrijven/instellingen kunnen worden gegund. In die zin heeft de regionale economie, ook die van het bos, er in de loop van de jaren een internationale dimensie bij gekregen en is het niet langer een voornamelijk regionale aangelegenheid, zoals in het verleden.

Input-output analyse

In economische termen kunnen alle relevante geldstromen, waarvan eerder in dit artikel een aantal voorbeelden is genoemd, in kaart worden gebracht met de

zogenaamde *input-output methode*. Bij deze methode, die in de 19e eeuw is ontwikkeld door Leontief en met succes in andere economische sectoren is toegepast, worden eerst alle relevante sectoren geïdentificeerd. Daarna wordt in een matrix op kwantitatieve wijze weergegeven welke sectoren hoeveel aan andere sectoren leveren en wat er weg lekt. Aan de hand van deze stromenkaart kan de multiplier worden berekend.

De ontwikkelde input-output methode voor bossen is beschreven in een Alterra rapport (nr. 243, 2001) en in een meer populair geschreven folder. Beiden kunnen besteld worden. De methode zal in de komende maanden toe-

gepast en uitgetest worden in twee gebieden (de Kempen en Noordoost Veluwe) en de resultaten zullen eind 2001 bekend zijn. Na evaluatie en, waar nodig, aanpassing kan de verbeterde methode vervolgens ook elders toegepast worden, met name in die gebieden die veel 'groen kapitaal' hebben en dat meer op de voorgrond willen brengen en valoriseren.

Informatie over het project kan worden ingewonnen bij
Mw. drs. Helena Berends
Alterra, Postbus 47, 6700 AA Wageningen.
H.Berends@Alterra.wag-ur.n
Tel. 0317-478716